

Muzeografia etnografică românească cu frumoase și bogate tradiții datorate înaintașilor de seamă Alexandru Tzigara Samurcaș, Romulus Vuia, Dimitrie Gusti ca să pomenim numai câteva nume de prestigiu, a pus bazele unor mari muzee în care cu pasiune și rigurozitate științifică s-au adunat ani la rând vestigiile ale unei străvechi culturi populare materiale și spirituale. Preluând în mod creator de la înaintași, noile generații de muzeografi etnografi, în condițiile de prețuire a trecutului cultural popular, în anii noștri s-a dezvoltat o puternică rețea muzeistică de profil etnografic care întregește în mod armonios colecțiile marilor muzee de interes național sau pe cele ale marilor provincii istorice.

Dacă în concepția înaintașilor noștri muzeul etnografic avea mai mult menirea de a salva și conserva documente martori, respectiv obiecte de cultură populară materială, prin păstrarea lor în muzee, astăzi se pune tot mai accentuat problema restituirii acestui patrimoniu marelui public - muzeul devenind un puternic factor de educație și instrucție. Muzeul trebuie să devină „academie de culturalizare a marelui public” în felul acesta împlinind cu succes funcția „cultural-educativă” al acestuia. Totodată muzeologia românească din ce în ce mai mult acceptă și încearcă să implementeze ideea de „muzeu extramuros”, adică de a ieși în întâmpinarea publicului de muzeu. Modalitatea clasică de restituire se realizează prin expoziții; expoziția de bază a muzeului prin care se prezintă în mod selectiv întregul patrimoniu al muzeului sau expozițiile tematice, temporare, itinerante, speciale etc. prin care se subliniază o latură a fenomenului, se prezintă o colecție.

Dacă expoziția de bază și în general expozițiile, constituie puntea de legătură directă între muzeu ca factor de conservare, instituție științifică și marele public, considerăm că nu în suficientă măsură aceasta reușește să pună vizitatorul în situația de a înțelege, de a-și forma o imagine clară asupra a ceea ce vede.

Oricare ar fi concepțiile și modalitățile de expunere, obiectul adus în muzeu, rupt din contextul în care s-a creat și pentru care s-a creat își pierde funcționalitatea; rupt de mediul, de peisajul lui vital își pierde valoarea lui artistică. O piesă de port popular, podoabă, prezentată static, într-o vitrină sau pe manechin, niciodată nu va pune vizitatorul în ambianța satului românesc, pe uliță, la horă, unde purtat, costumele populare are viață, capătă valențe artistice și funcționale inexprimabile prin mijloacele și metodele tradiționale de expunere.

Ocupațiile tradiționale, industriile și meșteșugurile țărănești, arhitectura populară, arta populară în general, constituie categorii ale marilor sfere ale culturii și civilizației populare românești foarte bogat reprezentate în muzeele noastre etnografice. Reprezentarea se realizează prin obiectele folosite în cadrul acestor categorii, funcționalitatea lor este consemnată într-o fișă științifică destul de convingătoare. Poate și explicația grafică sau a ghidului în cadrul expoziției este la obiect, dar nu știm măsura în care este receptat obiectul în toată complexitatea sa la nivelul vizitatorului. Același lucru și în special se poate spune despre prezentarea obiceiurilor în cadrul muzeului etnografic. Aceasta s-a făcut până acum doar în mod sporadic și absolut insuficient. Atunci când în colecția unui muzeu existau obiecte deosebite ca valoare artistică care marcau un obicei, acestea erau expuse cu o explicație total neconvingătoare. O cunună de mireasă, câteva măști sau un semn de mormânt, expuse indiferent în ce condiții moderne nu vor reuși să sugereze cât de puțin obiceiul respectiv, nu vor satisface vizitatorul chiar dacă vor fi susținute de explicații amănunțite date de către ghid în cazul fericit când acesta există.

Soluția care se impune și deocamdată singura modalitate este înregistrarea tuturor manifestărilor de cultură populară materială sau spirituală pe peliculă în funcționalitatea lor, în mediul unde s-au creat și pentru care s-au creat, înregistrarea obiceiurilor pe peliculă și bandă magnetică în toată complexitatea desfășurării lor în mod absolut sincer, real, fără regie și falsificări, în felul acesta obținându-se martori de arhivă foarte prețioși pentru cercetători după care se pot realiza filme pentru vizitatori. O altă modalitate, mai simplă, este înregistrarea tuturor fenomenelor mai sus menționate pe diapozitive. Acestea pot constitui în orice moment împreună cu o bandă magnetică un document suficient de convingător pentru vizitatorul din muzeu.

Odată realizate, aceste filme sau diapozitive, se impune amenajarea în incinta muzeului amenajarea a unei săli pentru proiecții și audiții unde vizitatorii să aibă posibilitatea de a le viziona, de a-și întregi imaginea formată despre obiectele prezentate static în expoziție.

Secția de etnografie din Muzeul Maramureșului din Sighetul Marmației a realizat în această privință câteva mii de diapozitive color și alb-negru, dispune de o fototecă destul de bogată (peste cinci mii de clișee) și a realizat trei filme (obiceiuri) pe peliculă de 16 mm. Dar toate aceste realizări se par insuficiente față de bogăția fenomenului de cultură populară a Maramureșului. Pe lângă realizările proprii ale muzeului, personalul acestuia a mai colaborat și la unele filme documentare făcute de către studioul Sahia, astfel, "Despre omenie", "Adunarea nepoatelor". Există și alte filme cu referire la zona etnografică Maramureș făcute de același studio în colaborare cu alți specialiști ("Tânjaua", "Nuntă pe Valea Izei", "Desfăcutul" etc). Toate aceste filme făcute color, pe bandă lată, dacă ar fi transpuse pe bandă îngustă și achiziționate de această instituție ar întregi în mod armonios patrimoniul existent, ar constitui nucleul unei filmotechi de mare valoare pentru

specialiști și în special pentru publicul vizitator din țară și de peste hotare în vederea proiectării.

Mutațiile profunde care se produc în sânul societății rurale românești datorate noilor condiții social economice fac ca an de an satele noastre să capete o altă înfățișare. S-au spart vechile structuri tradiționale fără să se reazeze într-un sistem coerent. Schimbările se produc nu numai în latura materială ci au repercursiuni și asupra sistemului de gândire în general. Dispar tehnicile tradiționale fiind înlocuite de cele moderne, odată cu acestea dispar și vechi tradiții și experiențe acumulate de veacuri și transmise din generație în generație, care nu erau altceva decât emanații ale geniului poporului nostru.

Arhivele fotografice și filmotecile alături de obiectele muzeale vor constitui peste puțin timp singurele documente care vor atesta potența creatoare a unui popor și este de dator:ia instituțiilor de profil și a forurilor diriguitoare să facă tot ceea ce este posibil pentru a concepe și dota muzeul cu tot arsenalul necesar pentru conservarea și transmiterea tezaurului cultural.

Prezentarea obiceiurilor în muzeul etnografic

Muzeul etnografic în concepția noastră implică păstrarea și valorificarea patrimoniului culturii populare țărănești, prin:

I – salvare, conservare și restituire

II - restituirea acestui patrimoniu publicului; pentru aceasta muzeul devine „academie de culturalizare a marelui public”;

- expoziția de bază este puntea de legătură directă cu publicul, mijlocul principal de restituire în vederea instrucției și educației pe toate liniile a publicului

Muzeul etnografic prezintă:

I. cultura materială:

- ocupațiile

- industriile și meșteșugurile

- arhitectura

- arta populară (portul, textilele, ceramica, iconografia pe sticlă)

II. obiceiurile

Se impun filmate de urgență:

- ocupațiile cu toate muncile specifice

- obiceiurile din ciclul familiei

- obiceiuri la naștere - cinstirea moașei satului - adunarea nepoatelor

- obiceiuri la botez

- obiceiuri la nuntă - logodnă

- obiceiuri la moarte - priveghiul - pomana – bocitul respectiv „cântatul”

- moartea - nuntă

- obiceiurile legate de sărbătorile de peste an:

- obiceiuri de Crăciun

- obiceiuri de Anul Nou și Sânvăsâi
- obiceiuri de Sântion
- obiceiuri de Bobotează
- practicile magice ale fetelor și feciorilor - elemente premaritale - Vergelul - Șezătoarea
- obiceiurile de Sfintele Paști - jocurile specifice - oina etc.
- claca
- obiceiuri agrare: Tânjaua, Boii Sângeorzului, Udatul, Desfăcatul mălaiului.
- descântecul
- obiceiurile privind păstoritul: „stâna” sau „mulsul măsurii”, „Focul viu” etc.

* * *

Începuturile foarte modeste care s-au făcut de către unele instituții specifice nu satisfac. Schimbările foarte rapide din viața satului impun o acțiune de cea mai mare urgență. Voi încheia acest semnal pe care am dorit să-l fac prin a Vă informa că în zona Maramureșului lucrează câteva echipe de la BBC – Londra care fac filme documentare pe toate categoriile culturii populare și pe care nu peste mulți ani le vom cumpăra cu bani mulți.